

УДК: 343.132:342.78

[https://doi.org/10.52058/3041-3041-1793-2\(2\)-152-164](https://doi.org/10.52058/3041-3041-1793-2(2)-152-164)

Волобоєв Артур Олегович, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, Донецький державний університет внутрішніх справ, Україна, 25000, місто Кропивницький, вулиця Велика Перспективна, будинок 1, тел.: 050-65-89-200, <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

Пекарський Сергій Петрович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, Донецький державний університет внутрішніх справ, Україна, 25000, місто Кропивницький, вулиця Велика Перспективна, будинок 1, тел.: 050-56-35-611, <https://orcid.org/0000-0003-0538-0391>

ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Анотація. З давними основною формою одержання негласної інформації, проведення оперативно-розшукової, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності була конфіденційна допомога від осіб, які погодились на співробітництво з відповідними уповноваженими правоохоронними органами. Важливість використання допомоги таких осіб є актуальним і по сей день.

З урахуванням дії правового режиму воєнного стану та умов збройної агресії проти України нами здійснено аналіз сутності конфіденційного співробітництва та визначено основні методи вербування представниками країни-агресора такої категорії осіб на тимчасово окупованих територіях для врахування їх в практичній діяльності підрозділів кримінальної поліції. Адже сучасна модель діяльності підрозділів Національної поліції України насичена низкою складних завдань, непритаманних практиці у мирний час.

Наголошено, що оперативні підрозділи кримінальної поліції мають більше оперативного та тактичного простору для залучення (вербування) осіб до конфіденційного співробітництва, ніж слідчі та детективи.

З'ясовано, що механізм підбору кандидатів до конфіденційного співробітництва на тимчасово окупованих територіях є складним та може мати серйозні наслідки.

Визначено основні методи вербування осіб для залучення до конфіденційного співробітництва.

Наголошено, що кожний з методів використовує різні психологічні та соціальні процеси (соціальну інженерію) для досягнення своєї мети – забезпечення службової вірності та підданості.

Запропоновано для належного процесу використання державними органами послуг осіб, які готові виконувати завдання в обстановці, що склалася в період збройної агресії, удосконалити національне оперативно-розшукове законодавство шляхом уточнення інституту використання громадської допомоги окремим нормативно-правовим актом.

Ключові слова: кримінальна поліція, оперативно-розшукова діяльність, конфіденційне співробітництво, воєнний стан, збройна агресія.

Voloboiev Arthur Olegovych, PhD in Law, Head of the Department of Operational and Investigative Activities and Information Security at the Faculty of Training Specialists for Criminal Police Units, Donetsk State University of Internal Affairs, Ukraine, 25000, Kropyvnytskyi city, street Velyka Perspektivna, building 1, tel.: 050-65-89-200, <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

Pekarsky Serhiy Petrovych, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Operative and Investigative Activity and Information Security of the Faculty of Training Specialists for Criminal Police Units, Donetsk State University of Internal Affairs, Ukraine, 25000, Kropyvnytskyi city, street Velyka Perspektivna, building 1, tel.: 050-56-35-611, <https://orcid.org/0000-0003-0538-0391>

USE OF CONFIDENTIAL COOPERATION BY CRIMINAL POLICE UNITS IN THE CONDITIONS OF ARMED AGGRESSION

Abstract. Since ancient times, the main form of receiving classified information, carrying out operative-investigative, intelligence and counter-intelligence activities was confidential assistance from persons who agreed to cooperate with the relevant authorized law enforcement agencies. The importance of using the help of such persons is relevant to this day.

Taking into account the legal regime of martial law and the conditions of armed aggression against Ukraine, we analyzed the essence of confidential cooperation and determined the main methods of recruitment by representatives of the aggressor country of this category of persons in the temporarily occupied territories to take them into account in the practical activities of criminal police units. After all, the modern model of activity of the units of the National Police of Ukraine is saturated with a number of complex tasks, which are not common in practice in peacetime.

It is emphasized that operative units of the criminal police have more operational and tactical space for involving (recruiting) persons for confidential cooperation than investigators and detectives.

It was found that the mechanism of selection of candidates for confidential cooperation in the temporarily occupied territories is complex and can have serious consequences.

The main methods of recruiting people to involve in confidential cooperation are defined.

It is emphasized that each of the methods uses different psychological and social processes (social engineering) to achieve its goal - ensuring service loyalty and submission.

For the proper process of using the services of persons who are ready to perform tasks in the situation of armed aggression by state bodies, it is proposed to improve the national operational and investigative legislation by clarifying the institution of public assistance use by a separate normative legal act.

Key words: criminal police, operational and investigative activities, confidential cooperation, martial law, armed aggression.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану ефективна протидія злочинності та відсічі збройної агресії підрозділами кримінальної поліції Національної поліції України неможлива без використання конфіденційного співробітництва. Адже активна пошукова робота підрозділів кримінальної поліції, використання конфіденційної допомоги, інформаційно-аналітичного забезпечення надає можливість своєчасно виявляти окупантів, членів диверсійних груп та їхніх прибічників серед цивільного населення. Як результат, уповноважені співробітники виявляють та затримують колаборантів, осіб, які скоїли воєнні кримінальні правопорушення та документують їхню злочинну діяльність. Особлива увага приділяється формуванню доказової бази, що підтверджує різні види зв'язку з представниками країни-агресора, зокрема з її спецслужбами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі питання конфіденційного співробітництва висвітлювались в роботах таких учених-юристів, як: К. В. Антонова, О. М. Бандурки, Б. І. Бараненка, В. П. Богатирьова, О. О. Волобуєвої, О. Ф. Возного, О. А. Гапони, В. В. Голубця, О. М. Джужі, О. Ф. Долженкова, В. М. Євдокимова, В. П. Захарова, І. П. Козаченка, Я. Ю. Кондратьєва, М. В. Корнієнка, В. І. Лебеденка, Д. Й. Никифорчука, В. В. Матвійчука, К. І. Ольшевського, Е. В. Рижкова, Я. І. Слободяна та ін. Разом з тим, у правовій площині, наукових джерелах, навчальній та спеціальній літературі спостерігається хаотичність у вживанні та тлумаченні основних дефініцій, пов'язаних з визначенням конфіденційних відносин, що виникають у правоохоронній практиці між підрозділами кримінальної поліції та особами, які надають згоду на добровільну та конспіративну співпрацю (послуги) задля виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу.

Часто в публіцистичних виданнях можна зустріти поняття «поліцейський під прикриттям», «офіцер-нелегал», «спеціальний агент поліції», «таємний

агент поліції» тощо. Проте, аналіз цих понять дає підстави стверджувати, що мова завжди йде про негласних штатних працівників.

Так, окреслена тематика та організаційно-тактичні особливості використання «офіцерів-нелегалів» висвітлювалась в монографічному дослідженні М. Л. Шелухіна – «Оперативно-розшукове забезпечення кримінологічної безпеки на залізничному транспорті», а також в окремих наукових публікаціях: Д. О. Бабічева – «Використання офіцерів-нелегалів під час оперативних розробок організованих злочинних груп, що спеціалізуються на незаконному обігу вибухових речовин», В. В. Єфіменка – «Моніторинг позитивного досвіду використання офіцерів-нелегалів в оперативних розробках осіб, що здійснюють незаконний обіг вибухових речовин», В. В. Ключа – «Використання офіцерів-нелегалів у протидії злочинам, скоєним на релігійному підґрунті», О. І. Козаченка – «Закордонний досвід та національне правове забезпечення безпеки суб'єктів системи негласних слідчих (розшукових) дій», А. М. Янчука – «Аналіз досвіду використання правоохоронними органами та спеціальними службами США негласного співробітництва» тощо.

Теоретичні, науково-практичні аспекти впровадження гласних і негласного штатних та позаштатних працівників, у т. ч. використання конфіденційного співробітництва, стали об'єктом дослідження для А. А. Галюченка на тему: «Правові, організаційні та тактичні проблеми отримання оперативної інформації з використанням можливостей штатних негласних працівників», С. В. Пенькова на тему: «Теоретико-правові та організаційно-тактичні засади створення та використання легендованих підприємств в оперативно-розшуковій діяльності», О. В. Кириченко на тему: «Теоретико-прикладні засади оперативної протидії злочинам проти громадської безпеки», О. І. Козаченка на тему: «Визначення дефініцій «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво» як категорій теорії та практики кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності», Н. В. Неледві на тему: «Особливості офіційного оформлення відносин про конфіденційне співробітництво за законодавством України», Н. О. Гольдберг на тему «Проблеми регулювання конфіденційного співробітництва при здійсненні негласних слідчих (розшукових) дій», колективу авторів – М. Л. Грїбова та О. І. Козаченка на тему: «Шляхи вдосконалення правового регулювання негласного співробітництва», С. А. Албула, В. В. Дулгера, С. О. Єгорова, Є. В. Полякова, Т. Г. Щурата на тему: «Агентурно-оперативна робота підрозділів Національної поліції України», Тарасенка В. Є. на тему: «Агентурний метод в ОРД: проблеми теорії та практики» та інших.

Нажаль вказані доробки частково не мають актуальності, адже висновки та пропозиції сформульовані з урахуванням положень нормативно-правових актів, більшість з яких на сьогодні втратили чинність. Тим паче, напрацювання робились на підставі кримінальної обстановки, яка явно не відповідає нинішнім реаліям та потребам правозастосовної практики.

У зв'язку з цим, **мета статті** пов'язана з аналізом сутності конфіденційного співробітництва та визначення основних методів вербування представниками країни-агресора такої категорії осіб на тимчасово окупованих територіях для врахування їх в практичній діяльності підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Інститут конфіденційного співробітництва ґрунтується на правах, що надає оперативним підрозділам ст. 8 Закону України (далі – ЗУ) «Про оперативно-розшукову діяльність»: мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників (п. 13, ч. 1); використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 КПК України (п. 14, ч. 1); отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та загрозу безпеці суспільства і держави (п. 15, ч. 1) [1].

Як вже зазначалось, внаслідок неузгодженості основних дефініцій, пов'язаних з визначенням конфіденційних відносин, учені-юристи висловлюють різні, проте, здебільшого, конструктивні пропозиції щодо уточнення та удосконалення таких відносин в процесі їх використання в кримінально-правовому циклі.

Так, слушною є пропозиції О. В. Кириченка стосовно вдосконалення агентурно-оперативної роботи щодо протидії злочинності, а саме:

1. з урахуванням криміногенної ситуації на території обслуговування переглянути розставлення джерел оперативної інформації з метою перекриття криміногенних об'єктів та осіб, які перебувають на обліках у Національній поліції України, взяті в оперативну розробку, розшукуються за вчинення злочинів;

2. здійснити заходи щодо підбору потенційних кандидатів на вербування з числа: раніше судимих осіб, насамперед тих, які конфіденційно співробітничали з підрозділами кримінальної поліції; осіб, які перебувають на обліках у підрозділах Національної поліції України; учасників організованих груп чи злочинних організацій; працівників контролюючих органів; осіб, які здатні висвітлювати протиправну діяльність представників органів державної влади та управління або мають доступ до управлінської чи фінансової документації підприємств, установ та організацій; осіб, які є постачальниками Інтерне-послуг; осіб, які незаконно втручаються в роботу комп'ютерних мереж;

3. в обов'язковому порядку проводити внутрішньокамерні розроблення організаторів, лідерів, учасників організованих груп та злочинних організацій, авторитетів злочинного середовища, злочинців-гастролерів, фальшивомонетників, осіб, які підозрюються в учиненні особливо тяжких злочинів, осіб, затриманих за наркозлочини, з метою встановлення їх причетності до вчинення інших злочинів [2, с. 29], а також з урахуванням збройної агресії – колаборантів, осіб, які вчинили воєнні кримінальні правопорушення та інші злочини на користь представникам країни-агресора.

Доречними є пропозиції автора щодо вдосконалення діяльності штатних негласних працівників шляхом підготовки окремого нормативно-правового акту Міністерства внутрішніх справ України, який би регламентував правовий статус штатних негласних працівників, організаційні аспекти роботи з ними, тактику роботи штатних негласних працівників, фінансування їх діяльності тощо [2, с. 30].

А. Савченко, аналізуючи конфіденційні відносини з огляду застосування положень ст. 43 КК України «Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації», виокремлює шість груп осіб, з якими виникають конфіденційні відносини:

1. негласні співробітники оперативних підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність;

2. співробітники інших підрозділів органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність та відповідно до ч. 4 ст. 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» залучені до виконання певних доручень;

3. співробітники розвідувальних органів України, які згідно із ЗУ «Про розвідку» мають право застосовувати методи й засоби оперативно-розшукової діяльності в порядку, визначеному ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» для виконання покладених на них завдань з отриманням розвідувальної інформації та гарантування безпеки своїх співробітників;

4. штатні і нештатні негласні співробітники спеціальних підрозділів у боротьбі з організованою злочинністю Національної поліції і Служби безпеки України, яких укорінено на підставі письмового доручення під легендою прикриття в організовані злочинні групи та злочинні організації для розкриття організованої злочинності і притягнення винних до відповідальності;

5. учасники організованих злочинних груп чи злочинних організацій, котрі погодилися на співробітництво з працівником оперативного підрозділу;

6. інші особи, які погодились на проникнення в злочинну групу для виконання спеціального завдання [3, с. 25].

У свою чергу, Н. Я. Маньковський запропоновано уніфікувати положення ст. 272 КПК України, де перебачити категорії залучених осіб до виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, як-то:

– гласні та негласні працівники оперативних підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність;

– співробітники розвідувальних органів України;

– члени організованої злочинної групи чи злочинної організації, які погодились співробітничати з працівником оперативного підрозділу;

– інші особи, які погодились на впровадження в організовану злочинну групу чи злочинну організацію для виконання спеціального завдання [4, с. 41].

Аналіз зарубіжної літератури показав, що міжнародна спільнота користується такими поняттями, як: «інформатор», «агент», «довірена особа»,

«конфіденційне джерело», «оперативний контакт», «негласні штатні працівники», «позаштатний працівник».

Так, у загальному розумінні під поняттям «інформатор» міжнародні партнери вважають особу, яка не входить у систему охорони правопорядку періодично або регулярно надає інформацію посадовій особі правоохоронних органів про злочинну діяльність. Така допомога забезпечує успішне вирішення різних завдань, у зв'язку з чим співробітники правоохоронних відомств в інтересах постійного залучення і належного використання таких відомостей розробляють і дотримуються спеціальних процедур щодо інформаторів.

У Сполучених Штатах Америки категорію «негласний позаштатний працівник» поділяють на:

- анонімних осіб, які повідомляють інформацію по телефону, листом, факсом або іншим способом і роблять це без зазначення своєї особистості, причин та джерел отриманої інформації;
- конфіденційних осіб, які повідомляють інформацію, не приховуючи нічого про себе, діє відкрито, може бути свідком у суді;
- конфіденційних інформаторів – особи, які близько знайомі з кримінальними елементами і можуть брати участь у таємних операціях [5, с. 185].

Ця класифікація доповнюється з урахуванням різновиду діяльності працівника, залученого до негласних відносин та можливості отримання інформації, що становить оперативний інтерес для правоохоронних органів, а саме:

- якщо інформація надається особою завдяки професійному чи соціальному статусу, то його відносять до категорії зовнішніх негласних позаштатних працівників;
- якщо інформація надається особою завдяки доступу до злочинного середовища чи сам він є учасником злочинного угруповання, або якимось чином причетний до їхньої злочинної діяльності, то останнього відносять до категорії внутрішніх негласних позаштатних працівників [6, с. 205].

Слід зауважити, що діяльність інформаторів і їх взаємовідносини з правоохоронними органами визначають соціальну сутність негласної роботи як таку, що вони не можуть бути штатними працівниками.

Взагалі Верховний суд Сполучених Штатів Америки констатував, що використання таємних викривачів чи агентів є законною і правильною практикою правозастосовних органів та виправдовується інтересами громадян [7, с. 134; 8, с. 46].

У цьому контексті заслуговує увагу проєкт «Зупини злочинця», у межах якого особи, які надають будь-які відомості про вчинений латентний злочин, отримують грошову винагороду.

Схожу практику залучення громадськості під час протидії злочинності має досвід Велика Британія, наприклад, щодо масштабного впровадження проєкту «Сусідське спостереження», у межах якого здійснюється об'єднання

зусиль громадськості з поліцією для організації та проведення за згодою (добровільно) спостереження за будинком сусідів і друзів з метою протидії крадіжкам та іншим кримінальним правопорушенням [9, с. 198, 203–204].

Серед країн-учасниць Європейського Союзу протягом останніх десяти років Німеччина має найбільший успіх у практиці протидії злочинності шляхом залучення до конфіденційного співробітництва:

– інформатора – особу, яка за власним бажанням (без системи) надає інформацію правоохоронним органам на умовах конспіративності (аналог вітчизняних оперативних контактів);

– довірену особу – особа, яка протягом тривалого часу (систематично) співпрацює з правоохоронним органом на умовах конспіративності та здійснює збирання інформації про злочинну діяльність (аналог вітчизняних агентів).

У відповідності до чинного українського законодавства до викривачів корупції, для яких передбачена можливість отримання матеріальної винагороди, на відміну від довірених осіб у Німеччині не висувається вимога як «систематичність взаємодії». З цього приводу слушною є думка О. І. Козаченка, що в Україні доцільно запровадити не лише інститут викривачів корупції, а й інститут конфіденційного інформування правоохоронних органів про вчинення інших латентних злочинів, а також ініціативного надання конфіденційної інформації, необхідної для розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів [10, с. 76–77].

Не вступаючи у полеміку з видатними науковцями, ми поділяємо пропозицію А. А. Кожемякіна автора проекту ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» стосовно визначення основного понятійного апарату агентурно-оперативної роботи, де під конфіденційним співробітництвом слід розуміти взаємодію громадян з оперативними підрозділами правоохоронних або розвідувальних органів України, яка полягає у наданні ними на засадах добровільності систематичної законспірованої допомоги у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності [11].

Тут зауважимо, що залучення особи до конфіденційного співробітництва під час досудового розслідування, зазвичай, обмежено як часовими рамками, так і оперативними можливостями слідчих (детективів), оскільки оперативні підрозділи мають більше оперативного та тактичного простору для залучення таких осіб (вербування), яке може здійснюватися у формі прямої пропозиції конфіденційного співробітництва або поступового (поетапного) залучення до таких партнерських відносин.

До конфіденційного співробітництва особа також може залучатися як від імені правоохоронного органу, так і «під чужим прапором», коли особі, щодо якої вживаються заходи, спрямовані на залучення її до співпраці, повідомляється недостовірна інформація про суб'єкт, на якого вона буде працювати. У вузькому розумінні, залучення особи до конфіденційного

співробітництва, «під чужим прапором» може ефективно використовуватися для одержання інформації зі злочинного середовища про діяльність певної групи під виглядом співпраці з іншою злочинною групою – конкурентом, від імені якої нібито діє особа, яка залучає конфідента. Це має істотне значення для певного кола осіб, які категорично не бажають співпрацювати з правоохоронними та іншими органами держави, проте співпраця з представниками злочинного світу, у т. ч., на користь конкурентів, задля отримання певних преференцій, – прийнятною.

З огляду на це, зазначимо, що реалії сьогодення ілюструють «агресивну» поведінку представників країни-агресора на тимчасово окупованих територіях, здебільшого пов'язану з придушення місцевого населення, виявлення і нейтралізації патріотично налаштованих осіб або українських диверсійних груп. Як правило, їхня мета досягається через створення своєї агентурної мережі, зокрема шляхом сприяння осіб з певною політичною орієнтацією, економічними заохоченнями або погрозами. Окрім того, існує небезпека використання конфіденційного співробітництва для контролю за інформаційним простором, поширенням пропаганди та дезінформації.

Вважаємо доцільним врахувати методи країни-агресора під час підбору кандидатів до конфіденційного співробітництва кримінальною поліцією Національної поліції України, бо сам механізм підбору на окупованих територіях є складним процесом, який вимагає ретельної роботи зі збору і аналізу інформації.

Сам механізм підбору кандидатів до конфіденційного співробітництва на окупованих територіях може мати серйозні наслідки. Залежно від рівня впливу такої категорії осіб, окупанти можуть змінювати політичний курс, гнітити опозиційно налаштованих громадян, сприяти вирощуванню внутрішнього конфлікту та втручатися у різні сфери суспільного життя.

Для ефективної протидії таким проявам необхідно вдосконалювати заходи національної безпеки та сприяти патріотичній свідомості громадян. Основна стратегія реалізується через державну політику та може включати:

1. інформаційну контр-пропаганду, яка полягає у протиставленні дезінформації окупаційної влади правдиву інформацію шляхом підтримки незалежних медіа (ЗМІ), розслідування фейкових новин, підвищення інформованості громадян.

2. освіта та патріотична пропаганда мають на меті підвищити національну свідомість та патріотизм через шкільну та університетську освіту, культурні заходи, публічні кампанії (обговорення, семінари та виставки, які підсилюють патріотизм та національну єдність).

3. розбудова опозиційних структур допомагає зберегти політичну різноманітність та захистити національні інтереси через діяльність політичних партій, громадських організацій, політичних активістів.

4. міжнародний тиск та санкції – примушування окупаційної влади та країни-агресора (через дипломатичний тиск, економічні санкції та залучення союзників) змінити свою стратегію і звільнити окуповані території або піти на певні поступки.

Аналогічні напрями використовує країна-агресор на тимчасово окупованих територіях України. Додатково її спецслужбами здійснюються такі методи вербування, як:

– фінансовий стимул – високі фінансові вигоди (зарплати, премії та інші матеріальні пільги), що є сильним мотиватором для осіб, спонукаючи їх до співпраці, особливо коли вони перебувають у складних економічних умовах;

– політична домовленість – підтримка або політична перевага (призначення на ключові посади, легалізація певних дій тощо) особам, які співпрацюють з окупаційною владою країни-агресора задля послухання та службової вірності.

– загрози та шантаж – використання компромату, фізичного чи юридичного впливу задля залякування та невизначеності, що робить осіб більш піддатливими впливу.

– пропаганда та ідеологічне впливання – формування певних переконань та цінностей серед населення через розповсюдження ідеологічних поглядів задля службової вірності та утвердження правильності певних ідеологічних принципів.

– сприяння особистим амбіціям – надання можливостей для кар'єрного зростання або особистого успіху за умови службової вірності.

– використання родинних зв'язків – втручання (як додатковий тиск на особу для співпраці) у сімейні відносини для забезпечення лояльності та вірності.

– залучення через релігійні та етнічні спільноти – використання релігійних чи етнічних зв'язків для вербування та забезпечення вірності, особливо серед суспільства, де вказані ідентифікації важливі.

– технології та інформаційний вплив – використання технологічних засобів для моніторингу та впливу на думку і поведінку особи через соціальні мережі або електронні засоби зв'язку (задля контролю та переконання).

Тобто, кожен з цих методів використовує різні психологічні та соціальні механізми (соціальну інженерію) для досягнення своєї мети – забезпечення службової вірності та підданості. Розуміння цього є вектором для розробки ефективної стратегії протидії вербування та підтримання національних інтересів¹.

¹ Сформоване твердження базується на результатах анонімного анкетування 70 співробітників підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України з огляду актуальних (проблемних) питань, що виникають в діяльності суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану та відсічі збройної агресії.

Оскільки наш законодавець приділяє значної уваги питанням забезпечення прав і свобод людини та громадянина, то доречно дотримуватись цих основоположних засад, що є показником справжньої демократії в державі. Тут слушною є думку О. В. Федосова, який зауважив, що одним з елементів забезпечення конституційних прав і свобод людини в оперативно-розшуковій діяльності є її правове регулювання, яке є матеріальною основою юридичних гарантій законності такої діяльності [12, с. 65]. У нашому випадку, це спеціальні нормативно-правові засоби (норми права та правові санкції), що забезпечують виконання вимог законів і відомчих нормативних актів учасниками відносин, які виникають у сфері застосування спеціальних сил, засобів та методів, а також відновлення їх порушених прав.

Висновки. Отже, вважаємо, що сприяння осіб правоохоронним органам на добровільній та конспіративній основі є сутністю агентурно-оперативної роботи, яка становить основний зміст оперативно-розшукової діяльності – систему гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Тому використання конфіденційного співробітництва з метою виявлення колаборантів та осіб, які скоїли воєнні кримінальні правопорушення відповідає завданням оперативно-розшукової діяльності щодо пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Стан наукової розробки інституту конфіденційного співробітництва в Україні перебуває на етапі унормування. Для належного процесу використання державними органами послуг осіб, які готові виконувати завдання в обстановці, що склалася в період збройної агресії, національне оперативно-розшукове законодавство потребує удосконалення, вперш за все в напрямі уточнення інституту використання громадської допомоги окремим нормативно-правовим актом.

Ключовим положенням такого документу, а також задля прийняття якісних управлінських рішень уповноважених суб'єктів, зокрема співробітниками підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України, повинно бути розуміння характеру таких відносин – правове регулювання здійснення партнерської, а не виключно допоміжної функції у протидії злочинності.

Література:

1. Про оперативно-розшукову діяльність. Закону України від 18.02.1992 № 2135-XII. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
2. Кириченко О. В. Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією : автореф. дис. ... доктора юридичних наук : спец. 12.00.09 / О. В. Кириченка. Харків: ХНУВС, 2016. 40 с.

3. Савченко А. В., Матвійчук В. В., Никифорчук Д. Й. Міжнародний досвід використання агентури правоохоронних органів країн Європи і США; за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ: НАВС, 2004. 60 с.
4. Маньковський Н. Я. Теоретичний та правовий аспект виконання спеціального завдання з розкриття організованого злочинного угруповання. *Законодавство України та ЄС у світлі сучасних активних реформаційних процесів: збірник міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 2016. С. 38–42.
5. Бандура О. О. Особливості використання агентури підрозділами по боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів Сполучених Штатів Америки. *Науковий вісник публічного та приватного права: збірник наукових праць*. Вип. № 5, Том 1. 2017. С. 173–187.
6. Янчук А. М. Аналіз досвіду використання правоохоронними органами та спеціальними службами США негласного співробітництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. № 40, Том 3. Ужгород, 2016. С. 204–208.
7. Мусієнко І. І. Інститут конфіденційного співробітництва у США: організаційно-правовий аспект. *Міжнародне право: збірник наукових праць*. 2015. С. 133–144.
8. Козаченко О. І. Закордонний досвід та національне правове регулювання забезпечення безпеки суб'єктів системи негласних слідчих (розшукових) дій. *Збірник наукових праць*. 2018. С. 43–62.
9. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід : монографія / за заг. ред. В. В. Голіни, М. Г. Колодяжного. Харків: Право, 2017. 284 с.
10. Козаченко О. І. Міжнародний досвід правового регулювання негласного співробітництва. *Visegrad Journal on Human Right*. Вип. № 1. 2019. С. 75–83.
11. Про оперативно-розшукову діяльність. Проект Закону від 02.02.2021 № 1164-ІХ. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66597.
12. Мартовицька О. В. Забезпечення конституційних гарантій на професійну правничу допомогу. *Наше право: збірник наукових видань*. Вип. № 1. 2022. С. 60–70.

References:

1. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist. Zakonu Ukrainy vid 18.02.1992 № 2135-XII [About operational and investigative activities. of the Law of Ukraine dated February 18, 1992 No. 2135-XII]. *Webportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> [in Ukrainian].
2. Kurychenko, O.V. (2016). Teoretyko-prykladni zasady operatyvno-rozshukovoi protydyi zlochynam proty hromadskoi bezpeky kryminalnoiu politsiieiu [Theoretical and applied principles of operational and investigative response to crimes against public safety by the criminal police]. *Extended abstract of the doctoral thesis*. Kharkiv: KhNUVS [in Ukrainian].
3. Savchenko, A.V., Matviichuk, V.V., & Nykyforchuk D.Y. (2004). *Mizhnarodnyi dosvid vykorystannia ahentury pravookhoronnykh orhaniv krain Yevropy i SShA [International experience in the use of agencies of law enforcement agencies in Europe and the USA]*. Kyiv: NAVS [in Ukrainian].
4. Mankovskyi, N.Ya. (2016). Teoretychnyi ta pravovyi aspekt vykonannia spetsialnoho zavdannia z rozkryttia orhanizovanoho zlochynnoho uhrupuvannia [Theoretical and legal aspect of the implementation of a special task to uncover an organized criminal group]. *Zakonodavstvo Ukrainy ta YeS u svitli suchasnykh aktyvnykh reformatsiinykh protsesiv: zbirnyk mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Legislation of Ukraine and the EU in the light of modern active reformation processes: Collection of the International Scientific and Practical Conference*, (pp. 38–42). Kyiv [in Ukrainian].

5. Bandura, O.O. (2017). Osoblyvosti vykorystannia ahentury pidrozdilamy po borotbi z nezakonnym obihom narkotychnykh zasobiv Spoluchenykh Shtativ Ameryky [eculiarities of the use of the agency by units to combat illegal drug trafficking in the United States of America]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava – Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 5 (Vols 1), 173–187 [in Ukrainian].

6. Yanchuk, A.M. (2016). Analiz dosvidu vykorystannia pravookhoronnymy orhanamy ta spetsialnymy sluzhbamy SShA nehlasnoho spivrobotnytstva [Analysis of the experience of the use of secret cooperation by law enforcement agencies and special services of the USA]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 40 (Vols 3), 204–208 [in Ukrainian].

7. Musienko, I.I. (2015). Instytut konfidentsiinoho spivrobotnytstva u SShA: orhanizatsiino-pravovy aspekt [Institute of confidential cooperation in the USA: organizational and legal aspect]. *Mizhnarodne pravo: zbirnyk naukovykh prats – International law: Collection of Scientific Works*, 133–144 [in Ukrainian].

8. Kozachenko, O.I. (2018). Zakordonnyi dosvid ta natsionalne pravove rehuliuвання zabezpechennia bezpeky sub'ektiv systemy nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Foreign experience and national legal regulation of ensuring the safety of subjects of the system of covert investigative (search) actions]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of Scientific Works*, 43–62 [in Ukrainian].

9. Holiny, V.V., & Kolodiazhnoho, M.H. (2017). Hromadskist u zapobihanni i protydii zlochynnosti: vitchyzniani ta mizhnarodnyi dosvid [The public in crime prevention and countermeasures: domestic and international experience]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

10. Kozachenko, O.I. (2019) Mizhnarodnyi dosvid pravovoho rehuliuвання nehlasnoho spivrobotnytstva [International experience of legal regulation of tacit cooperation]. *Visegrad Journal on Human Right*, 1, 75–83 [in Ukrainian].

11. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist. Proiekt Zakonu vid 02.02.2021 № 1164-IX [About operational and investigative activities. Draft Law dated February 2, 2021 No. 1164-IX]. *Vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66597 [in Ukrainian].

12. Martovytska, O.V. (2022). Zabezpechennia konstytutsiinykh harantii na profesiinu pravnychu dopomohu [Provision of constitutional guarantees for professional legal assistance]. *Nashe pravo: zbirnyk naukovykh vydan – Our Law: Collection of Scientific Publications*, 1, 60–70. [in Ukrainian].